

(/users/jacob-ulrich)

Af **Jacob Ulrich** (/users/jacob-ulrich)

Skribent

25 Jan.12

ANMELDELSE

EN GRANDIOS OVERDRIVELSE (/ANMELDELSER/EN-GRANDIOS- OVERDRIVELSE)

Facebook ([http://www.facebook.com/share.php?](http://www.facebook.com/share.php?u=http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse&title=En-grandios-overdrivelse)

[u=http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse&title=En-grandios-overdrivelse](http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse&title=En-grandios-overdrivelse))

Tweet ([https://twitter.com/intent/tweet?](https://twitter.com/intent/tweet?url=http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse&status=En-grandios-overdrivelse+http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse)

[url=http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse&status=En-grandios-overdrivelse+http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse](https://twitter.com/intent/tweet?url=http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse&status=En-grandios-overdrivelse+http://litteratursiden.dk/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse))

Log ind (/user/login?destination=/boeger/jeg-er-brodrene-walker%23comment-form) eller opret en konto (/user/register?destination=/boeger/jeg-er-brodrene-walker%23comment-form) for at skrive kommentarer

I Jan Kjærstads (næst-)nyeste roman 'Jeg er brødrene Walker' møder vi en fortællestemme, som umiskendeligt minder om de fortællere, vi ofte støder på ved Kjærstad. Odd Marius Walaker er en teenageknægt, som efter et styrt på cyklen får rokket tankerne ud af kurs og pludselig oplever sin erkendelse af omverdenen vokse markant. I en række noteshæfter, forfattet fra efteråret 1983 til foråret 1984, drister han sig til at berette om sine oplevelser i et sprog som i mangel af bedre må kaldes 'inspireret'. En række narrative tråde løber gennem noteshæfterne. En tråd knytter sig til Odd Marius' pubertære udfordringer, herunder forelskelsen i den underskønne, men lettere dæmoniske Mia, venskabet med den seksuelt frustrerede Simon og forældrenes mulige separation. Denne tråd kunne man kalde den personlige. En anden tråd er spatialt betinget. Odd Marius begiver sig, som en anden flaneur, rundt i Oslos bymidte for at få nye indtryk. På disse ture interviewer han et bredt udsnit af Oslos indbyggere og båndafskriften fra disse interviews indlejres med jævne mellemrum i journalteksten. Endvidere byder vandreturene på mødet med skolelæreren 'Gamle Hellas' som nærmest bliver mentor for Odd Marius og sågar optræder som igangsættende moment for fortællingen, da han byder Odd Marius at 'skrive så meget som muligt ned fra de år, han gennemlever nu'. Et panoptisk syn oplever Odd Marius, da han redder venen Simons lillebror Andreas ved at finde ham i kirkens klokketårn, hvorfra den ophøjede udsigt fører til en 'kopernikansk indsigt'. Et kig ind i verdensaltet. Odd Marius' beskrivelser tangerer magisk realisme og cykelstyrtets affødte 'W-potens' bliver en indre drivkraft der motiverer skriverierne i noteshæfterne og fungerer som inspirationelt omdrejningspunkt.

Endnu en tråd, og denne er egentlig den overordnede, befinder sig på fortællingens makroniveau. Den er temporal og kommer til udtryk ved en penduleren mellem den pubertære Odd Marius' erfaringsunivers og den voksne Odd Marius' rolle som Norges statsleder. I en række snapshots dateret 5. August 20** hører vi om en nært forestående national krise, hvor Odd Marius, på sin velmagts tinde, må indse at evnen til at tænke stort undslipper ham. Hvad han kæmper for at genfinde er netop det mentale overskud han oplevede som teenager, og som han fik foreviget i en række notesbøger tilbage i firserne.

Hvis det lyder forvirrende med alle disse tråde i romanen, så virker det faktisk overraskende godt under læsningen af den. Årsagen er, at Kjærstad er en forfatter, der insisterer på at holde en snor i fortællingen hele vejen og helst ikke lader den løbe ud over de rammer der er sat for den. Alt er struktureret, så det kan glide ned, uden at man får alt for meget galt i halsen. Journalafsnittene er hverken for lange eller korte. Glimtene af den nutidige krise optræder med så jævne mellemrum, at de aldrig helt smutter ud af bevidstheden, og på meningsplanet er referencerne aldrig så outrerede, at det er umuligt at følge med og forudse, hvilket formål de eventuelt tjener senere i romanen. Med andre ord er Kjærstad så dygtig til at strukturere sin roman, at man ligefrem lægger mærke til det. Og det er ikke nødvendigvis godt.

Romankonstruktion(er)

Kjærstad er ofte blevet kritiseret for netop at være *for* formbevidst, hvis noget sådan findes, og for at lade strukturen skinne for tydeligt igennem i litteraturen. Han har flere gange taget til genmæle mod kritikken, særligt i den programmatisk essaysamling 'Menneskets Felt' fra 1997. "Alle romaner er konstruerede" skriver Kjærstad og "er altid dømt til at være en grandios overdrivelse." hvilket han selvfølgelig kan have ret i. Men dermed ikke sagt at der ikke kan være både gode og dårlige måder at gribe konstruktionen an på. Kritikken mod det (over)konstruerede i hans romaner er måske nærmere et tegn på, at Kjærstad ikke er subtil nok i sin udførelse. Hans prisvindende opus, Wergelandtrilogien fra (1993-1999) var et stort projekt med én bærende idé, nemlig at lade associationsspring forme det narrative forløb. Elegant udført, men også med en tendens til at lade strukturen få overtaget. Den vældige encyklopædiske viden, der blev kanaliseret ud gennem hovedpersonen Jonas Wergelands erfaringer, skulle retfærdiggøres ved nøje udvalgte metaforiske konstruktioner, der alle kredsedes om sammenvævningen af disparate elementer.

JEBW baserer sig i høj grad på den samme idé, som skabte både Wergelandtrilogien og senere 'Kongen af Europa'. Verdens og menneskets sammensætning beskrives bedst 'horisontalt', som en række sideordnede fænomener, der alle har potentiale til at støde sammen og frigøre en livgivende energi. Menneskets liv udfolder sig ikke (udelukkende) i dybden, men i lige så høj grad i overfladens sammenrend af objekter og erfaringer. Enhver tendens til dybdepsykologisering er således ironisk ved Kjærstad, fx lader han hånt om den iøjnefaldende mulighed for at lade præstesønnen Simons seksuelle frustration udspringe af faderens martrende adfærd. I stedet foretrækker Kjærstad at arbejde med dynamiske identitetsstrukturer, der er afhængige af beskuerens kontekst. Derfor er de fleste personer i JEBW en anelse konturløse og har en udflydende karakter, der tager form ud fra Odd Marius' aktuelle sindstilstand. Den evige tendens til at skabe dybde i personerne udfordres drilsk af det flakkende fokus i den pubertære hjerne. Og dette er faktisk udmærket. For på trods af risikoen for at persontegningen bliver flad og interesseløs, så lykkes det at fremhæve at identiteten, for Kjærstad, har en flydende karakter.

Derimod peger den flydende karakter i negativ retning tilbage mod Odd Marius selv, som er en mærkelig gennemsigtig størrelse. Selvom han tillægges en række markante karaktertræk forbliver han det medie, der kanalisere Kjærstads idéer ud. Dette kan forekomme som en mærkelig kritik. Hvordan kan det være dårligt at hovedpersonen fungerer som den membran, hvorigennem forfatterens projekt strømmer? Problemet består i den modstand, en fortælling og dens personer bør øve på fortælleren. Kjærstad lader måske Odd Marius undre sig over verdens sammensætning, men man fornemmer ikke, at han har tilladt sig selv den samme undren. Derimod bliver 'Jeg er brødrene Walker' et eksempel på en livsfilosofi, Kjærstad allerede har udfoldet i Wergelandtrilogien og den bærer på en smertelig antydning af, at forfatteren har svært ved at overskride de erkendelser, der allerede er oprådt tidligere i forfatterskabet.

Metaforproblematikken

At overskride erfaringens umiddelbare grænser er et kendetegn ved romantikken. I den forbindelse må Kjærstad i høj grad siges at være romantiker. Overskridelsens princip er det der bygger Odd Marius' udviklingsrejse op. Konventioner udfordres konstant inde i hovedet på den associativt overophedede teenager, og det aflejrer sig gennem hele romanen i sproglige nyskabelser af mærkværdig karakter.

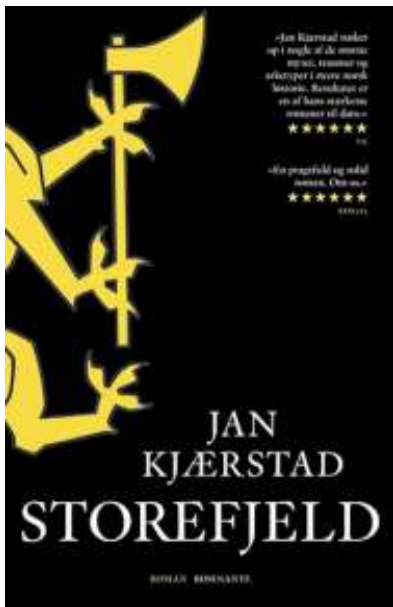
Odd Marius konstruerer ord med charmerende og umiddelbart usandsynlige klange: Gopletanker, Bob-ord, cortex-fattig, holoholo-ekspeditioner, Tuvalu-hændelsen og sidst men ikke mindst W-potensen. Hvad ordene referer til afsløres i løbet af fortællingen. Dette er i min optik et af de mest vellykkede aspekter af 'Jeg er brødrene Walker'. Kjærstad får fint demonstreret den anarkistiske tilgang til sproglige konventioner, der hersker i teenageårene – og han gør det, så man både føler den prekære indforståethed ved slang, og samtidig nyder den åbenhed mod sprogets muligheder, som det også udtrykker. Det er også her, Kjærstads egen opfindsomme glæde bedst stråler igennem. Disse metaforiske skævvridninger af sproget udgør på sin vis kernen i Kjærstads skabende optik.

Metaforen, enten som ren sanselig ornamentik eller intentionelt erkendelsesmoment, rummer for Kjærstad altid den overskridende karakter, som er så nødvendig for at give perspektiv og mening til tilværelsen – forudsat, naturligvis, at det ikke er en dårlig metafor, for de findes også. Det er dybest set denne insisteren ved Kjærstad på metaforens, og derigennem det poetiske sprogs, overskridende karakter, der gør 'Jeg er brødrene Walker' svær at afskrive som ligegyldig romankunst. Langt hen ad vejen kan 'Jeg er brødrene Walker' nemlig betragtes som en virkeliggørelse af Kjærstads poetik. Den efterlader én med indtrykket af, at Kjærstad har brugt romanen som et eksperimentarium for sine idéers rækkevidde. At de så ikke rækker særlig meget videre end Kjærstad allerede er nået i sit forfatterskab er blot ærgerligt.

Kjærstad taler et sted i 'Menneskets Felt' om såkaldte hovedmetaforer, der opsummerer en hel kultur og transcenderer den i samme ombæring. Ligeledes tales om en central metafor som kim for fortællingens strukturering. 'Jeg er brødrene Walker' rummer næppe en sådan central metafor. I hvert fald har undertegnede svært ved at skimte den. Derimod udfolder romanen en basal glæde ved fortællingens dragende egenskaber. Jeg kan ikke lade være med at tænke, at 'Jeg er brødrene Walker' kunne have været så meget mere end den er – velvidende, at det ikke er *comme il faut* at vurdere værker på, hvad de potentielt kunne udfolde sig til. Alligevel klunger romanens projekt lidt for meget af uforløste idéer og af en forfatter, der har spillet sine væsentligste trumfer tidligere i karrieren. Er man bekendt med Kjærstads tidligere romaner, føjer JEBW ikke noget nyt til forfatterskabet. Til gengæld kan den fungere som en relativt letfordøjelig introduktion for nye læsere.

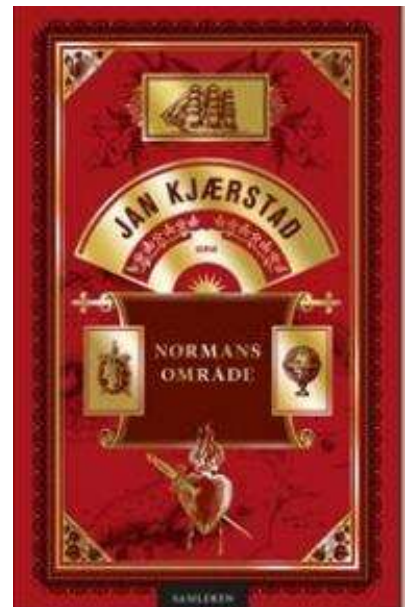
Bøger af Jan Kjærstad

(/boeger/storefjeld)
STOREFJELD (/BOEGER/STOREFJELD)
Af Jan Kjærstad

(/boeger/slaegters-gang)
SLÆGTERS GANG (/BOEGER/SLAEGTERS-GANG)
Af Jan Kjærstad

(/boeger/normans-omrade)
NORMANS OMRÅDE (/BOEGER/NORMANS-OMRADE)
Af Jan Kjærstad

Kommentarer

0 kommentar

Log ind (/user/login?destination=/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse%23comment-form) eller opret en konto (/user/register?destination=/anmeldelser/en-grandios-overdrivelse%23comment-form) for at skrive kommentarer